

POSTANOWIENIE

29 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 29 maja 2026 r. w Warszawie
w sprawie ze skargi Prokuratora Rejonowego w Chrzanowie
z udziałem Rzecznika Praw Dziecka, D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w
S., L. S., J. S., N. S., K. S., Z. S., K. S.1 i Gminy L.
o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu
Rejonowego w Chrzanowie z 24 marca 2015 r., sygnatura akt I Ns 335/12,
na skutek skargi kasacyjnej Z. S.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie
z 28 maja 2025 r., II Ca 1529/24,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. stwierdza, iż wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania kasacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

UZASADNIENIE

Prokurator Rejonowy w Chrzanowie - dnia 22 maja 2020 r. - wniósł do Sądu Rejonowego w Chrzanowie skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem tego Sądu z 24 marca 2015 r. (sygn. akt I Ns 335/15) w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po P. S.

W skardze podniesiono zarzut nieważności postępowania, a jako jej podstawę wskazano art. 401 pkt 2 k.p.c. w zw. art. 13 § 2 k.p.c. - wskutek naruszenia przepisów prawa uczestniczka postępowania małoletnia – Z. S.,

reprezentowana przez przedstawiciela ustawowego, matkę – A. K., pozbawiona została możliwości działania. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia. Obok żądania wznowienia postępowania spadkowego i uchylenia wadliwego postanowienia Prokurator Rejonowy w Chrzanowie wniósł także o umożliwienie przedstawicielce ustawowej, matce A. K., małoletniej – Z. S., złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku z powodu błędu prawnie istotnego, jakim był brak informacji o zadłużeniu spadkodawcy, po uprzednim rozważeniu interesu małoletniej i uzyskaniu zgody sądu rodzinnego na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego.

Małoletnia – Z. S., reprezentowana przez pełnomocnika z urzędu, domagała się uwzględnienia skargi o wznowienie postępowania, jednocześnie wnosząc o przywrócenie terminu do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego. Matka małoletniej – A. K., a następnie również jej pełnomocnik wystąpili o stosowną zgodę na odrzucenie spadku do Sądu Rodzinnego, który postanowieniem z 26 października 2021 r., zezwolił na przedmiotową czynność. Postanowieniem z 21 stycznia 2022 r., wydanym w niniejszej sprawie, Sąd oddalił wniosek o zatwierdzenie oświadczenia małoletniej – Z.S. o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu – P. S. Dla Sądu niewiarygodne były twierdzenia A. K. co do tego, że nie знаła sytuacji finansowej zmarłego konkubenta – P.S., a ojca swojej córki. Postanowienie to zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy w Krakowie, od którego to orzeczenia została złożona skarga kasacyjna. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 21 września 2023 r. odmówił przyjęcia jej do rozpoznania (sygn. I CSK 2484/23).

Odnośnie do okoliczności stanu faktycznego sprawy w Sądzie Rejonowym w Chrzanowie (sygn. akt I Ns 335/12) toczyło się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po P. S. zmarłym [...] 2011 r., ostatnio zamieszkałym w L. Wniosek inicjujący to postępowanie złożyła 27 marca 2012 r. spółka D., będąca wierzycielem zmarłego, a już w toku postępowania kolejny wniosek złożyli inni wierzyciele zmarłego - Gmina L., D. w W. oraz Biuro A. jako nabywca wierzytelności spółki P. W toku postępowania spadkowego ustalono, iż zmarły był rozwiedziony, ze związku

małżeńskiego z J. S. posiadał dwie małoletnie wówczas córki – N. i K. Do udziału w sprawie zostali również wezwani rodzice zmarłego jako dalsi spadkobiercy ustawowi – L. i K. S. W wyniku czynności poszukiwawczych Sąd Rejonowy ustalił, iż spadkodawca oprócz dzieci małżeńskich posiadał również z nieformalnego związku z A. K. zd. K., trzecią córkę - małoletnią Z. S., urodzoną w 2008 r. Postanowieniem z dnia 8 marca 2013 r. Sąd wezwał ją do udziału w sprawie. Ostatecznie, w realiach sprawy, Sąd ustanowił kuratora dla nieznanej z miejsca pobytu A. K., przedstawicielki ustawowej małoletniej uczestniczki, w osobie aplikanta radcowskiego – P. P. Pomimo wyznaczanych rozpraw, kurator ten nie stawiał się na nie; nie wykonał także innych czynności w związku z reprezentowaniem nieznanej z miejsca pobytu. W toku postępowania na wyznaczonych rozprawach, pomimo prawidłowego doręczenia, uczestnicy nie stawiali się. Sąd, w konsekwencji, nie mógł odebrać zapewnienia spadkowego. Dokonał zatem ogłoszeń w trybie przewidzianym ustawą, w następstwie czego, Sąd Rejonowy w Chrzanowie postanowieniem z 24 marca 2015 roku, (sygn. I Ns 335/12) stwierdził, że spadek po P. S. nabyła w całości jego córka – Z. S. z dobrodziejstwem inwentarza. Była żona spadkodawcy – J. S. w imieniu małoletnich córek – K. S. i N. S. odrzuciła w terminie spadek przypadający im po ojcu, w związku z czym pozostałe dzieci zmarłego zostały pominięte przy dziedziczeniu.

W wyniku rozpoznania sprawy Sąd Rejonowy Chrzanowie mając na względzie powyższe okoliczności uznał, że skarga o wznowienie postępowania złożona w niniejszej sprawie podlegała oddaleniu. W ocenie Sądu I instancji, wobec wydania przez Sąd Rejonowy postanowienia z 21 stycznia 2022 r., którym Sąd oddalił wniosek o zatwierdzenie oświadczenia Z. S. o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu – P. S., brak było podstaw do uwzględnienia skargi Prokuratora Rejonowego w Chrzanowie i zmiany zaskarżonego postanowienia. Jak zważył Sąd Rejonowy małoletnia spadkobierczyni nie posiada już przewidzianych prawem możliwości do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu, a więc jedynym rozstrzygnięciem, jakie mogło zapaść w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po P. S. jest rozstrzygnięcie tożsame z postanowieniem z 24 marca 2015 r. wydanym w sprawie sygn. akt I Ns 335/12.

Ostatecznie - Sąd Rejonowy w Chrzanowie postanowieniem z 8 kwietnia 2024 r. - w sprawie z wniosku Prokuratora Rejonowego w Chrzanowie z udziałem Rzecznika Praw Dziecka, D. sp. z o.o. w S., L. S., J. S., N. S., K. S., małoletniej Z. S., K. S.1, Gminy L. - oddalił skargę o wznowienie postępowania (sygn. I Ns 335/12) o stwierdzenie nabycia spadku po P. S.

Powyższe postanowienie Sądu Rejonowego w Chrzanowie z 8 kwietnia 2024 r. apelacją zaskarżyła małoletnia uczestniczka – Z. S., zaskarżając je w całości i zarzucając naruszenie przepisów postępowania oraz przepisów prawa materialnego, tj.: art. 233 k.p.c.; art. 412 k.p.c.; art. 1019 k.p.c. w zw. z art. 84 k.c. w zw. z art. 88 k.c.; art. 5 k.c. We wnioskach apelacji skarżąca domagała się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie skargi Prokuratora Rejonowego w Chrzanowie o wznowienie postępowania (sygn. I Ns 335/12) o stwierdzenie nabycia spadku po P. S., ewentualnie, o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Rzecznik Praw Dziecka poparł apelację małoletniej uczestniczki.

W ocenie Sądu Okręgowego w Krakowie apelacja uczestniczki postępowania – Z. S. nie zasługiwała na uwzględnienie.

Jak zważył Sąd odwoławczy kwestia skuteczności uchylenia się małoletniej – Z. S. od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego w terminie stała się przedmiotem badania w postępowaniu sądowym, zakończonym prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego z 21 stycznia 2022 r. o oddaleniu wniosku. Orzeczenie to uzyskało walor prawomocności, w następstwie oddalenia złożonych przeciwko niemu apelacji, co nastąpiło na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z 17 listopada 2022 r. (sygn. akt II Ga 613/22). Z kolei postanowieniem z 21 września 2023 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, wywiedzionej przeciwko postanowieniu Sądu Okręgowego w Krakowie z 17 listopada 2022 r. Z tą chwilą postępowanie w sprawie uchylenia się małoletniej – Z. S. od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego w ustawowym terminie zostało definitywnie zakończone, a zapadłe w nim rozstrzygnięcie nie mogło, w efekcie, zostać wzruszone. Z momentem uprawomocnienia orzeczenie sądowe korzysta z atrybutów mocy wiążącej (art. 365 k.p.c.) oraz powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.). Sąd Okręgowy w Krakowie podkreślił, że w kolejnym

postępowaniu, w którym pojawia się dane zagadnienie, nie może być ono już ponownie badane. Przedmiotowe postępowanie nie może być, bowiem, traktowane jako przedłużenie, czy też, swoista „trzecia instancja” prawomocnie zakończonego postępowania w sprawie o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego w terminie. W konsekwencji wiodące zarzuty, które wskazywały na ziszczenie się przesłanek przewidzianych w art. 1019 k.c., zdaniem Sądu II instancji, w odniesieniu do przedstawicielki ustawowej małoletniej spadkodawczyni, w ogóle nie podlegały merytorycznemu rozpoznaniu w przedmiotowym postępowaniu odwoławczym i jako takie musiały pozostawać *a limine* bezskuteczne. Nadto Sąd Okręgowy stwierdził, że zaniedbania przedstawiciela ustawowego małoletniej w postaci uchybienia terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku nie mogły być sanowane poprzez zastosowanie klauzuli nadużycia prawa (art. 5 k.c.).

Ostatecznie, wbrew zarzutom apelacji, Sąd Okręgowy w Krakowie uznał zaskarżone rozstrzygnięcie za trafne i odpowiadające prawu, a apelację małoletniej uczestniczki jako bezzasadną oddalił postanowieniem z 28 maja 2025 r.

Uczestniczka postępowania – Z. S., skargą kasacyjną zaskarżyła powyższe postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z 28 maja 2025 r., w całości. Skargę kasacyjną od tego postanowienia uczestniczka postępowania oparła na zarzutach naruszenia przepisów postępowania, tzn.: art. 365 § 1 i 2 k. p. c. w zw. art. 366 k.p.c. oraz na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, tj.: art. 1015 § 1 k.c. w zw. art. 1019 § 1 - § 3 k.c. w zw. z art. 84 k.c. w zw. z art. 88 k.c.; art. 5 k.c.

We wnioskach skargi kasacyjnej skarżąca domagała się, w szczególności, przyjęcia jej do rozpoznania z uwagi na oczywistą zasadność (art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oraz w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), gdyż Sąd dokonał błędnej wykładni przepisów art. 1015 § 1 w zw. z art. 1019 k.c., przyjmując, że po upływie sześciomiesięcznego terminu spadek został automatycznie przyjęty, mimo iż przedstawicielka ustawowa, tj. matka małoletniej, uzyskała zgodę sądu opiekuńczego i złożyła w terminie wniosek o odrzucenie spadku, co zawieszało bieg terminu. Nadto skarżąca wskazała, że Sąd II instancji całkowicie pominął klauzulę art. 5 k.c., uznając jej zastosowanie za „nadużycie prawa”. Tymczasem wspomniany przepis to norma o wyjątkowym charakterze, której zakres obejmuje

m.in. niwelowanie skutków proceduralnych terminów w sytuacji niezamierzonego uchybienia, gdy przedstawicielka ustawowa nie wiedziała o zadłużeniu spadkodawcy. Małoletnia uczestniczka postępowania – skarżąca, wobec braku jakichkolwiek czynności kuratora ustanowionego dla nieznanej z miejsca pobytu w postępowaniu spadkowym, nie była skutecznie reprezentowana, w rezultacie czego nie zapewniono ochrony jej praw. Taka sytuacja, tj. całkowity brak aktywnej reprezentacji dziecka, stanowi oczywisty brak rzetelnego procesu i przesądza o konieczności uwzględnienia skargi. W zaskarżonym postanowieniu, w ocenie autora skargi, naruszono ponadto przepisy postępowania, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia - Sąd Okręgowy w Krakowie błędnie rozszerzył moc wiążącą wcześniejszych postanowień z 21 stycznia i 17 listopada 2022 r., uznając je za obejmujące całe postępowanie o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia. Tymczasem sentencje tych postanowień odnosiły się jedynie do oceny stanu wiedzy przedstawicielki, a nie do całości przesłanek art. 1019 k.c., co stanowi oczywisty błąd w stosowaniu art. 365-366 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę

postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżąca powołała się w skardze kasacyjnej na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Lektura uzasadnienie zaskarżonego postanowienia, w kontekście przytoczonych przez skarżącą okoliczności uzasadniających - jej zdaniem - przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie pozwala na podzielenie tezy, iż zaskarżone orzeczenie jest oczywiście nieprawidłowe w przedstawionym wyżej rozumieniu normatywnej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł zgodnie z art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. oraz art. 13 § 2 k.p.c.

Władysław Pawlak

[PG]

[r.g.]